

Nevládní neziskové organizace pro HEN

2. Přednáška, 12. 10. 2005

Opodstatnění existence NNO

Vyplývá z principu sebeřízení společnosti

- představuje schopnost určitého společenství lidí žijících a spolupracujících ve vymezeném prostoru organizovat a vzájemně usměrňovat své jednání.

⇓ podílení se na veřejné politice v rámci občanské společnosti

⇒ svoboda sdružování jako jedna ze základních svobod demokratického státu

Opodstatnění svobody sdružování

- Svoboda sdružování je vyrovnávacím závažím principu demokracie
- Svoboda sdružování jako forma účasti na moci
- Svoboda sdružování jako podpora většiny ostatních svobod
- Svoboda sdružování jako faktor společenských novot
- Svoboda sdružování jako faktor výchovy občanů

Brzdy svobody sdružování

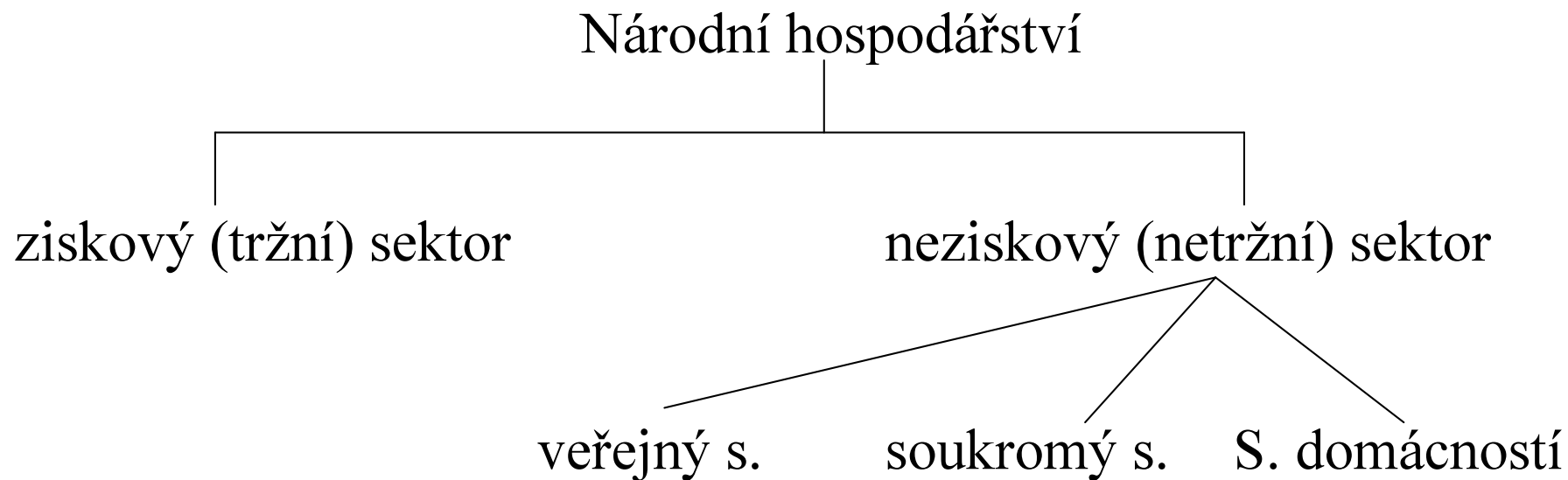
- Konkurence vůči státní moci
- Riziko „dát do hry“ demokratické principy
- Obava státní moci dát z růstu nezcizitelného majetku NNO
- Riziko zkostnatění činnosti organizace
- Triumf zájmů jednotlivců nad zájmy obecnými

Opodstatnění existence - selhání NNO

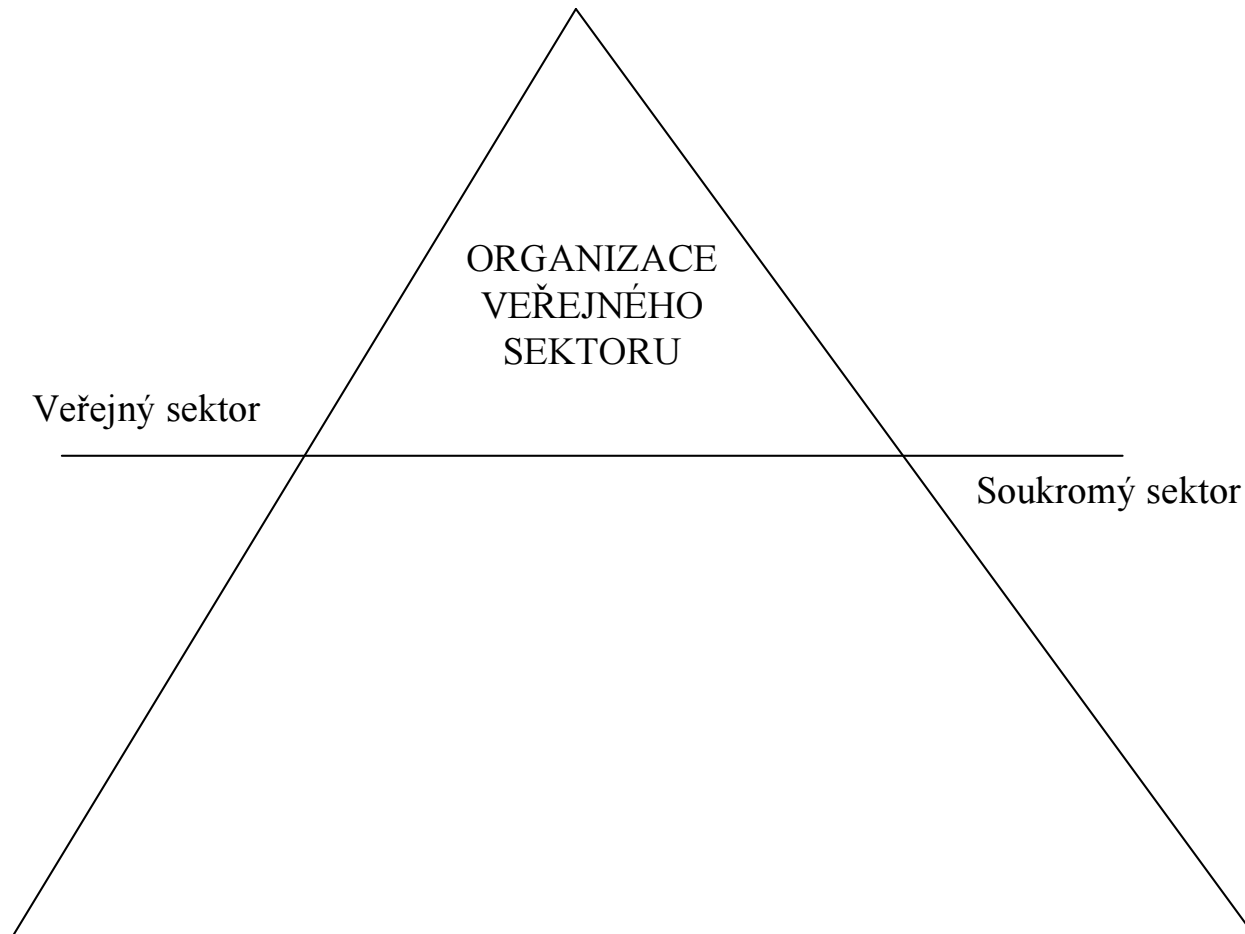
- Filantropická nedostatečnost - nedostatek zdrojů
- Filantropický paternalismus - míjení se s posláním
- Filantropický amatérizmus - nedostatek kvalifikovaných lidí
- Filantropický partikularismus - neschopnost pokrýt všechny potřeby a jejich odstíny

* philantropia = snaha pomoci motivovaná obecně láskou k bližnímu

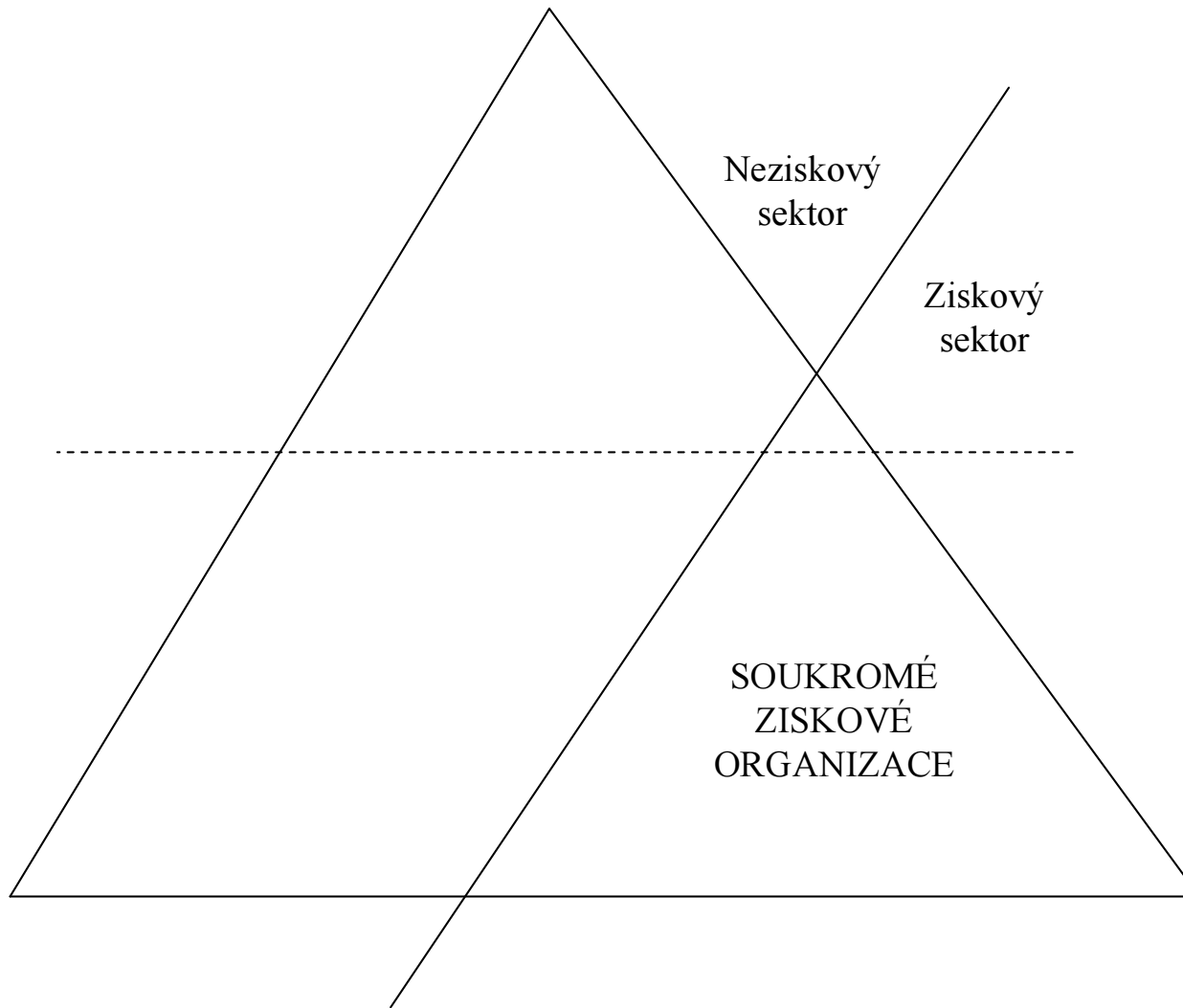
Prostor pro působení NNO

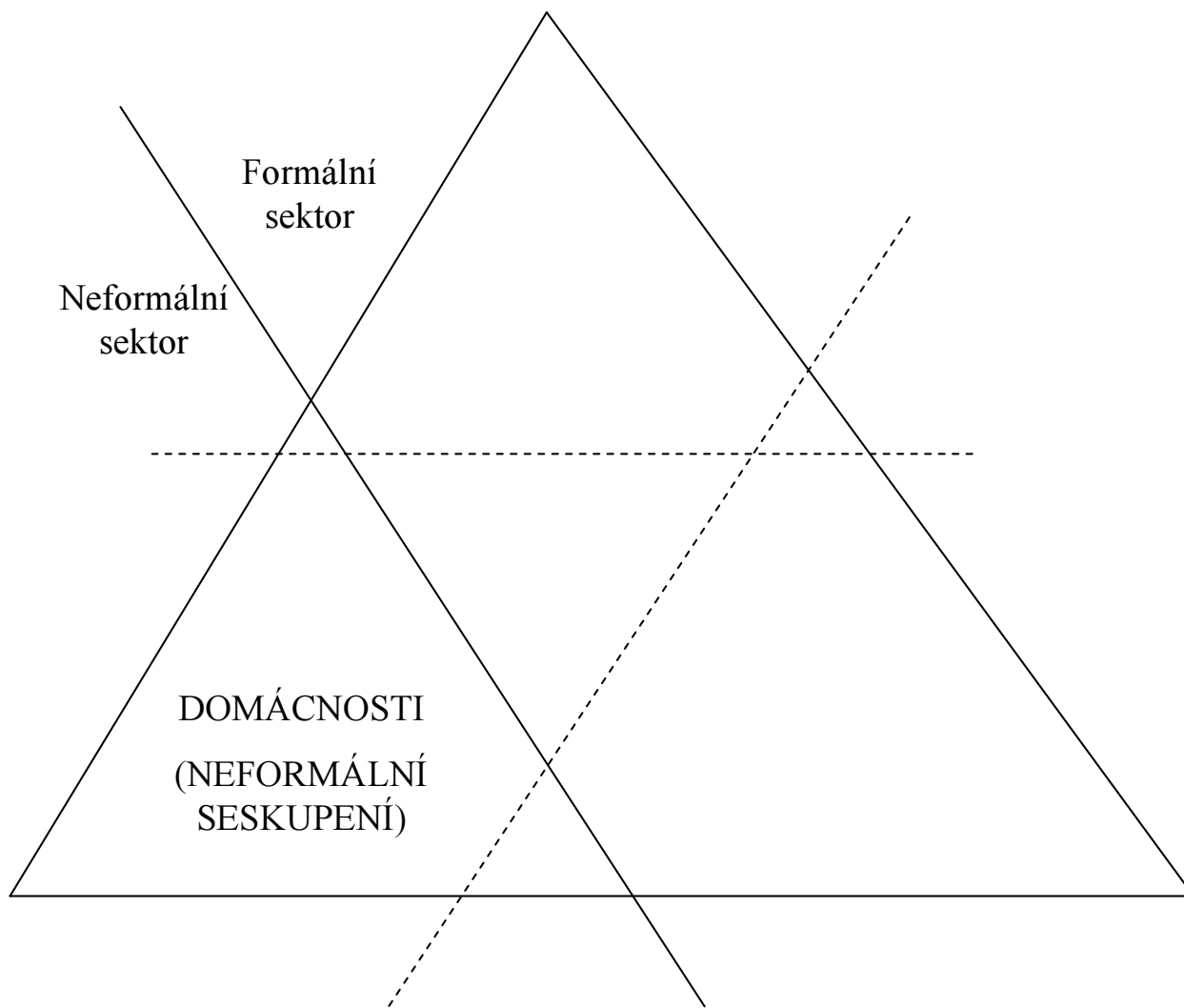
Působení NNO - Pestoffův trojúhelník

Působení NNO - Pestoffův trojúhelník

Působení NNO - Pestoffův trojúhelník

Působení NNO - Pestoffův trojúhelník

NNO v hospodářství ČR

- Podíl NNO na HDP

0,35 % („neziskové instituce sloužící domácnostem“ - nár. účty ČSÚ)

- Podíl na konečné spotřebě ekonomiky

0,74 %

Pokud bychom rozšířili definici (organizované, soukromé, nerozd. zisk, samosprávné, dobrovolné) + započtení práce dobrovolníků

↑↑ Odhad 1995 pro ČR 2,2 % HDP

x Itálie 2 %, Francie 3,3 %, Německo 3,6 %, GB 4,8 %

NNO v hospodářství ČR

- Podíl NNO z hlediska konceptu sociální ekonomiky

= S.E. tvoří na státu nezávislé organizace a podniky (os, ops, nadace + malé firmy a družstva), které podnikají v různých oblastech a tvoří statky a služby se sociálními cíli (integrace nezaměstnaných a sociálně marginal. občanů, rozvoj místní ekonomiky, regionu). V jejich rozhodování jsou prvky vnitřní demokracie a nerozdělují zisk mezi členy či podílníky, ale investují zpět do činnosti.

V EU cca 10 %

NNO v hospodářství ČR

- Podíl NNO na zaměstnanosti

36 555 pracovníků v roce 2003 = 0,71 % ekonomicky aktivních

60 % nárůst oproti roku 1999

(nejvíce členské organizace, potom sport)

NNO v hospodářství ČR

- Podíl NNO na poskytování služeb

převažuje oblast sociálních služeb - A, ES, D, F

převažuje zdravotnictví - Nl, USA

převažuje vzdělávání - Belgie

převažuje sport, kultura, volný čas - postkomunistické země

⇐ existence příspěvkových a rozpočtových organizací krajů a státu

Historie NNO - ČR

- Tradice Rakouska- Uherska
- první zákonná norma umožňující * NNO OBECNÝ ZÁKONÍK 1811
platnost až do 1950

§ 26 „Práva členů dobrovolné společnosti mezi sebou jsou určena smlouvou anebo účelem a zvláštními předpisy pro ně. V poměru proti jiným mají dobrovolné společnosti zpravidla stejná práva jako jednotlivé osoby. Nedobrovolné společnosti jako takové nemají práv ...“

- Roli blížkou dnešním NNO hrály PO ve formě nadací, fondů a ústavů
- pojetí korporace tvořené desetináři (§ 446 Obecného zákoníku) -
důležitá role financování urč. sfér společenského života

Historie NNO - spolky s vlasteneckým posláním

Společnost svobodného umění v Království českém (1770), Královská česká společnost nauk (1784), Společnost vlasteneckých přátel umění v Čechách (1796), Společnost vlasteneckého muzea v Čechách (1816) ke zřízení muzea v Praze a v Brně, Matice česká (1830), Měšťanská beseda (1845), Sbor pro zřízení Českého Národního divadla v Praze (1850). V letech 1861-1862 dochází k rozpadu bachovského absolutismu a tím k oživení spolkové činnosti. Vzniklo například pěvecké vlastenecké sdružení Hlahol (1861), Pražský Sokol (1861-1862), Historický spolek (1866). Podle vzoru těchto spolků vznikaly obdobné spolky regionálního a místního charakteru zatím zaměřené převážně na osvětovou, okrašlovací a charitativní činnost.

Historie NNO - okrašlovací spolky

Podle vzoru těchto spolků vznikaly obdobné spolky regionálního a místního charakteru zatím zaměřené převážně na osvětovou, okrašlovací a charitativní činnost.

DP Lenka Ovčáčková

„Čechách byly Svazem spolků okrašlovacích pořádány Stromové slavnosti poprvé masově v roce 1906 např. v Líbeznících, Roudnici, Liboci a Podolí u Prahy, Dobříši, Kouřimi, Lužci nad Vltavou, Blovicích, Sedlčanech, Spáleném Poříčí, Družci u Kladna, Příbrami, Sedlici u Blatné, Bojanově, Hořicích, Plzni, Křivém na Moravě, Nové Pace, České Třebové, Krčíně, Říčanech, Čekanicích u Blatné, Zdobíně a Trotíně, Kyšperku, Napajedlech a Prsticích u Brna na Moravě, Klatovech, Radotíně, Nesvačilech u Rožmitálu. V tom roce byla zasazena také Husova lípa pod Petřínem v Praze, loni (v roce 1905) konány slavnosti krom toho v Potštýně, Kralupech nad Vltavou, v Praze (zasazení všestudentské lípy Jarníkovy na výstavišti), na podzim pak ve Veltrusích. V okresích sedlčanském, plzeňském, žambereckém, rokycanském, novopackém, blatenském, vinohradském a.j. zavádějí se stromové slavnosti na mnohých školách v okrese hromadně. (Podle zprávy o valné hromadě Svazu spolků okrašlovacích, Krása našeho domova 1906, str. 147). V **Krásách Našeho domova** jsou i zprávy podrobnější o některých akcích. Zřejmě vyšla i kniha "Návod ku pořádání slavností stromových", nákladem Svazu, asi v roce 1906.

Historie NNO - přelom století

K výraznému rozvoji neziskových organizací dochází až po roce 1867, kdy byl vydán nesporně velmi liberální Spolkový zákon. Ten umožnil legalizaci řady dosud neformálních studentských a dělnických spolků. Rozvíjí se zakládání konzumních spolků (s cílem levně kupovat a levně prodávat), hasičských sborů, baráčnických a divadelních spolků, pěveckých, čtenářských a sportovních spolků (například v roce 1888 Klub českých turistů).

v roce 1869 bylo na českém území přes 40 % všech spolků z celkového počtu z celé monarchie

Historie NNO - po roce 1918

Po vzniku samostatného státu v roce 1918 se otevřel prostor pro svobodnou činnost nejrůznějších dobrovolných soukromých iniciativ v oblasti zdravotní a sociální péče, kultury, sportu, vzdělávání, péče o děti a mládež, péče o přírodu, ale také vznikaly nové politické strany a také nové církve a náboženská hnutí a různé podpůrné spolky a nadace, studentské kluby a spolky národnostních menšin.

Po roce 1930 bylo na území ČSR pouze v oblasti sociální péče registrováno 5 140 spolků a 1 540 ústavů a zařízení, které byly v majetku soukromých neziskových organizací a které se podílely na celkových nákladech na sociální a humanitární péči 26 %.

Historie NNO -1939 - 1989

Rozvoj násilně přerušen německou okupací v roce 1939 a následným protektorátem, ve kterém byla spolkům vymezena činnost v rámci Národního souručenství a pro mládež v rámci Kuratoria.

Obdobně tomu bylo v období, které následovalo po roce 1948, kdy byla tradice dobrovolné spolkové činnosti obrozující se v letech 1945-1948 cílevědomě a násilně přerušena, zredukována a zcela podřízena stranickému (KSČ) vedení. Nestátní neziskové organizace, které poskytovaly veřejně prospěšné služby, byly nahrazeny zcela státními rozpočtovými a příspěvkovými organizacemi. Organizace, které se věnovaly vzájemně prospěšné činnosti (kultura, tělovýchova, mládež, hobby, odbory), se staly dobrovolnými společenskými organizacemi direktivně integrovanými do střešové státní (stranické) Národní fronty.

Historie NNO - ekologické nevládky za socialismu

Hnutí Brontosaurus - v lednu 1974 zrodila "Akce Brontosaurus", původně jako jednorochní projekt (pod hlavičkou SSM, za výrazného přispění mnoha mladých pracovníků ústavu krajinné ekologie ČSAV a redakce Mladého světa)

ČSOP - 26 let činnosti

Historie NNO -po roce 1989

Rozvoj zpočátku pomalu:

- fragmentovaná , atomizovaná společnost
- lidé nebyli zvyklí sami se sdružovat a hájit své zájmy
- představitelé veřejné správy nejsou zvyklí vyjednávat se zástupci různých skupin
- nedůvěra ke smysluplnosti veřejně se angažovat
- „stát se postará“

x tradice první republiky

Historie NNO -po roce 1989

- 1990 - 1992 - naděje idealismu, NIF, Rada pro nadace, zahraniční dárci
- 1993 - 1996 - Stát formuje svůj vztah k NS skepticky a rezervovaně (nevůle rozdělit NIF, váhání nad novým zákonem o nadacích)
- 1997 - 2001 - Vztah státu k NS je intenzivnější a zpřesňuje se, Zákon o nadacích, obnovena RNNO, rozdělení NIF I
- 2002 - 2004 Reformma veřejné správy (regiony), princip partnerství EU

Historie NNO - vývoj počtu NNO

Dokument Acrobatu

Index občanské společnosti - DNES

- Polovina českých občanů se aktivně angažuje v obč. spol.
- Česká o.s. je aktivní a různorodá
- Problém zastřešujících organizací (ca 80)
- Od komunikace ke skutečnému partnerství
- Firmy jsou stále převážně lhostejné
- Nízká důvěra
- Korupce ve veřejné správě má v o.s. paralelu
- Dvě vlajkové lodi: ochrana přírody a sociální služby

Současnost NNO -členství

47 % české populace členem o.s.

- vliv povodní

-- 16 % sportovní o., 6 % zahrádkáři + , 6 % hasiči 5 % rybáři